

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
 זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קצ

ערב שבת קודש
פרשת אמור
 ט"ז באייר התשע"ז

יוצא לאור על-ידי
 צעירי אגודת חב"ד באה"ק

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה משתתף לפעמים בתהלוכה ובכינוס ואומר שיחה מיוחדת לכבודם, ועודם ביותר. בדרכו לציון הק' היה נוסע ל'שדה' שבו התכנסו הילדים, ושוהה שם מעט ואחר-כך ממשיך אל הציון²⁴.

"אצל אדמו"ר האמצעי היה ל"ג בעומר מימים טובים המצויינים. היה יוצא לשדה בעריכת סעודה קלה, שתיית משקה ואכילת ביצים מבושלות ובניגונים ובריקודים. וראו אז הרבה מופתים", בעיקר בנוגע לפקידה בזרעא חייא וקיימא. וכך נהגו למסור לרבי בקשות בנושא זה ביום ל"ג

ע"ה, ליו"ר צא"ח הרה"ח ר"י לייב ע"ה, שהרבי אינו גורס כלל פרס זה, ושיש להשמיד את המודעות שכבר נדפסו (ראה לשון המענה ב'התקשרות' גיליון נא עמ' 14). אודות פרסים אחרים, כמו אופניים, מצלמה, טיסה בשמי הארץ וכדומה, הסכים הרבי שאין מניעה, ורק הוסיף "אלא שהספרים יודגשו בהפרסומת" ('התקשרות' גיליון מב עמ' 15-14. 'צעירי אגודת חב"ד' עמ' 298). אגב, פעם השיב הרבי [ללא קשר ל"ג בעומר] למוסד שערך הגרלה על פרסים יקרי-ערך: "לכאורה, הוצאות הפרסים גדולה וביותר – ועל-פי סברא, גם בהרבה פחות מזה ישיגו המקווה [=את התוצאה שלה הם מצפים מהפרסים]".

24) וכן הציע הרבי לחסידים לעלות על הציון היום, כיוון שקברי צדיקים בכלל הוא במקום העלייה לציון הרשב"י – 'תורת מנחם' תש"י, עמ' 67. וראה עד"ז בס' 'קב הישר' פרק עא.

בעומר, ומשפחות רבות זכו להיפקד בזכות זה²⁵.

יום שישי כ"ג באייר

קריאת 'שניים מקרא ואחד תרגום': למנהג רבותינו נשיאינו²⁶ יש לקרוא 'ראשון' או גם 'שני' בליל שישי (יום חמישי בלילה). בעש"ק אחר חצות²⁷, קוראים את כל הפרשה, ואומרים (בסיום שתי הפרשיות) את הפטרת פרשת בהר כמנהגנו: "ויאמר ירמיהו... חלב ודבש". בשבת קודש לפני תפילת שחרית קוראים שוב 'שביעי', עם הפטרת פרשת בחוקותי – 'ה' עוזי ומעוזי...'. למנהג הרגיל²⁸ – קוראים רק בעש"ק אחר חצות את כל הפרשה עם שתי ההפטרות.

25) ספר המנהגים עמ' 43, מלקוטי דיבורים, כרך ג, דף תקיט, א ו'היום יום' ל"ג בעומר. ביאור בזה ב'התוועדות' תש"י שם, עמ' 60.

26) היום יום ד' טבת.

27) חצות היום והלילה בת"א – בשעה 12:38.

28) היום יום ל' סיוון, ספר המנהגים עמ' 25 (בשני המקומות לא נזכרה כלל הנהגת רבותינו, ומשמע שאין היא הוראה לרבים).

לזכות

אנשי החסד הדגולים
 הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
 בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ט"ז באייר ה'תשע"ז - כ"ג באייר ה'תשע"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ט"ז באייר	הלי טומאת מת פרק כד-כה. הלי פרה אדומה.. בפרקים אלו. פרק א.	הלי שאלה ופקדון פרק ו.	מ"ע קז. קיג.
ש"ק	י"ז באייר	פרק ב-ד.	פרק ז.	מ"ע קיג.
א'	י"ח באייר	פרק ה-ז.	פרק ח.	מ"ע קיג.
ב'	י"ט באייר	פרק ח-י.	הלי מלוה ולוה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קח.
ג'	כ' באייר	פרק יא-יג.	פרק ב.	מ"ע קח.
ד'	כ"א באייר	פרק יד-טו. הלי טומאת צרעת.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ג.	מ"ע קח. קא.
ה'	כ"ב באייר	פרק ב-ד.	פרק ד.	מל"ת שח. שז.
ו'	כ"ג באייר	פרק ה-ז.	פרק ה.	מ"ע קיב.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחה החמה	זמן ק"ש סוף	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', ט"ז באייר	3.24	4.25	4.50	5.53	9.10	12.37	1.12	7.28.5	7.55
ש"ק, י"ז באייר	3.23	4.24	4.49	5.53	9.09	12.37	1.12	7.29.2	7.56
א', י"ח באייר	3.21	4.23	4.48	5.52	9.09	12.37	1.12	7.29.9	7.56
ב', י"ט באייר	3.20	4.22	4.47	5.51	9.09	12.37	1.12	7.30.6	7.57
ג', כ' באייר	3.19	4.21	4.46	5.51	9.08	12.37	1.12	7.31.3	7.58
ד', כ"א באייר	3.18	4.20	4.46	5.50	9.08	12.37	1.12	7.32.0	7.59
ה', כ"ב באייר	3.16	4.19	4.45	5.49	9.08	12.37	1.12	7.32.7	7.59
ו', כ"ג באייר	3.15	4.18	4.44	5.49	9.07	12.37	1.12	7.33.3	8.00

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
אמור	6:52	8:08	7:07	8:11	6:59	8:12	7:08	8:09
בהר-בחוקותי	6:56	8:13	7:12	8:16	7:04	8:17	7:13	8:15

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

מערכת: לוי יצחק שייקביץ, יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 03-3731777, פקס: 03-9606169, 0793-7474-ISSN

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

היותם במערה!¹¹

"עת סגולה היא, להתעוררות ולתוספת אומץ בגילוי והפצת פנימיות התורה, שבדורנו נתגלתה במעיינות החסידות ותורתה"¹².

יש הדגשה מיוחדת על 'אהבת ישראל' ביום זה¹³.

"השייכים לזה, צריכים לסדר נסיעה למירון, אבל לאיך גיסא, אין מההכרח שתיסע כל הישיבה... והנשארים יארגנו התוועדות במקומם"¹⁴.

"אצל חסידים היו נוהגים לשבת להתוועד בל"ג בעומר לפנות ערב, בין מנחה למעריב"¹⁵.

גם נשי ובנות חב"ד יערכו היום התוועדות¹⁶. בהתוועדות זו עורכים מגבית של צדקה¹⁷.

* הרבי עזר¹⁸ "להוסיף בתורה, עבודה וגמ"ח עליהם העולם עומד, והרי רשב"י עליו נאמר 'צדיק יסוד עולם'... נתינה לצדקה במספר ח"י - והרי ל"ג בעומר הוא ח"י באייר (ראשי-תיבות: אברהם, יצחק, יעקב, רחל, שכוללת כל ד' האמהות). בעבודה - מזמור ל"ג בתהילים, ספר דוד בן ישי בתור נעים זמירות כל בני ישראל.

(11) 'התוועדות' תשמ"ו ח"ג עמ' 1395.

(12) אג"ק חלק כ עמ' רכג.

(13) 'התוועדות' תשמ"ו ח"ג עמ' 362, ועוד.

(14) 'שערי המועדים - ספירת העומר' ס' צד, וש"נ. וראה בשיחת מוצש"ק אמור, אור לפסח שני תשל"ח ס"ד, שבספרים מובא דבר פלא, שאותם שהיו בל"ג בעומר במירון, הרגישו שמחה מופלגת, עד שאין זה מובן כלל בדרך הטבע, אך כך הוא הרגש האדם שם בפשטות (ראה גם בס' 'טעמי-המנהגים', עמ' ערה). ומבאר הטעם, מפני שאו התקיים ברשב"י "בחד קטירא אתקטרנא...", היינו בדוגמת דרגת משה רבינו שבכל אחד ואחד מישראל.

(15) ספר-המנהגים שם, מספר-השיחות תש"א עמ' 119. ושם גם ביאור העניין ע"פ נגלה מהרה"ח ר"ה מפאריטש, ובהערה - מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

בזמן הצמח-צדק היו עורכים ליושבים' [חסידים שהתעכבו בליובאוויטש משך-זמן ללימוד תורה ועבודת ה', בלא מסגרת] ולאורחים סעודה גדולה בדגים ובשר לפני ערבית אור לל"ג בעומר (רק הצ"צ עצמו אכל - בלילה - מאכלי חלב) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רדע. ועי"ש עמ' רעט"רפ).

(16) אג"ק ח"ג עמ' מז וחי"א עמ' עט.

(17) נסמן לעיל הערה 15.

(18) במכתבו מיום א' פ' בחוקותי תשמ"ט "ע"ד הצעת רבים והחלטתם לעשות כן במעשה בפועל", לקוטי-שיחות, כרך לב, עמ' 254. ובשולי המכתב: "נ.ב.: מובן ופשוט שגם לאחר ל"ג בעומר יש לעשות ולהשלים כל צ"ח. כלימוד פסח שני דמינה אזלינן: 'ניטא קיין פאריפאל' [=אין דבר אבוד], ובכפליים לתושיה".

בתורה - בפרשת השבוע, ובפרט בחלקו המיוחד ליום זה [השיעור בחת"ת]...".

* מנהג שפשט בכל תפוצות ישראל: ביום ל"ג בעומר אוספים את כל הילדים, ומסבירים להם מעניינא דיומא, אודות רשב"י וכו'¹⁹. אחר-כך יוצאים עימם לטיול אל השדה [והמנהג שהתינוקות - גם הבנות²⁰ - יורים בקשת בל"ג בעומר²¹], ונותנים להם מיני מתיקה שישמחו את ליבם, וכל זה [נעשה בשעה המתאימה ללימוד תורה] משום "עת לעשות לה'...", שעל-ידי זה נוסף בחינוכם ביתר שאת וביתר עוז²².

בימינו עושים זאת בתהלוכות ובכינוסים לילדי ישראל ברוכ עם ובפרסום גדול, בכל אתר ואתר²³.

(19) וגם הפיוטים שבבחו של רשב"י (כמו פיוט 'בר יוחאי') שלא ראינו שיאמרו אצל רבותנו נשיאנו, קרוב לומר שהיה אצלם במחשבה - 'התוועדות' תשמ"ו ח"ג, עמ' 271.

(20) במענה למנהלת 'בית רבקה' בשכונת הרבי, שהודיעה שהתלמידות ת' יוצאות לשדה בל"ג בעומר, וישחקו עם קשת כנהוג, ענה הרבי "הרומז גס'כן לקשת [-] בענן], שהוא סימן לביאת משיח (זח"א ענב, והחרים [=המשך] מאמרי חסידות לאדמו"ר מהר"ש משנת תרל"א [עמ' סט], ותשואות-חן על הבשורות טובות, וגדול הזכות וכו'", עכ"ה.ק, (ופשוט שאין שייך בזה 'לא ילבש' (ראה רש"י נזיר נט,א וש"ג) שהרי קשת-המשחק אינה דומה לכלי נשק כלל, ומה גם בימינו שאין מצוי כלל השימוש בזה כנשק).

(21) מנהג זה הובא ונתבאר בס' בני-יששכר מאמרי חודש אייר מ"ג פ"ד, ובספרים שהובאו בס' 'בין פסח לשבועות' פ"ח ס"ל. וראה 'תורת-מנחם' תשל"א ח"ב עמ' 77. לקוטי-שיחות, כרך לו, עמ' 121, הערה 5 באריכות.

(22) 'התוועדות' תשד"מ ח"ג, עמ' 1727, 'התוועדות' תשמ"ז ח"ג, עמ' 268.

(23) 'כינוס' בבית-חיינו היה כבר בשנת תש"ג. את צורת ה'פאראד' - צעדה המלווה בשלטים וכרזות - לבש בשנת תשט"ז (הכינוס התקיים שם לפני התהלוכה). בשנת תש"מ היתה הוראה לערוך תהלוכות גם בארה"ק, ומוסיף והולך מידי שנה בשנה - ראה פירוט השנים ב'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רעו.

בנוגע להופעת 'קוסם', על אף שיש מקילין בזה אם הוא מדגים תחילה תרגיל אחד ומראה שאינו אלא אחיות-עינים (וכמ"ש ב'פינת ההלכה' בגיליון 543 של 'שיחת השבוע'), הרי כיוון שהרבנים המפורסמים בארה"ק אסרו זאת, וכיוון שחובתנו לעשות הכול כדי לשתף בזה את כל החוגים, ובוודאי את החרדים, לא כדאי להזמין אמנים אלה לתהלוכות.

בהגרת הפרסים שנוהגים לערוך או, יש להקפיד למלא את הוראת הרבי: "העירותי כמה פעמים, שבכל כיוצא-בזה צריכה להיות הגרלת ספרי קודש, וקל להבין". בשנת תשל"ג הופיע בפרסום מטעם צ"ח ילד המקבל 'כדורגל' כפרס העיקרי במבצע של"ה, ובתגובה מסר יו"ר המזכירות, הרה"ח ר' חמ"א חודקוב

ע"פ הספר 'הלכות ומנהגי חב"ד'

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת אמור

י"ז באייר

במנחה אין אומרים 'צדקתך'.¹
פרקי אבות - פרק ד.

יום ראשון

ח"י באייר - ל"ג בעומר²

אין אומרים תחנון.³

1) לוח כולל-חב"ד, ע"פ סידור אדמוה"ז, לפני "למנצח... יענק". בשו"ע אדמוה"ז סי' תצג ס"ה מבואר, שהנהגה זו מתאימה לדעה שהאבילות פסקה כבר בליל ל"ג, ולפיה מותר (להסתפר ו) לשאת אשה בליל ל"ג בעומר. הוראת הרבי משנת תשי"ד (אג"ק ח"ח עמ' שיח, 'שערי הל' ומנהג' או"ח ח"ב עמ' קסה) ש"מפני חילוקי הדעות שיש בזה כמבואר באחרונים - יש לעשותה [את החופה] ביום ל"ג בעומר אבל לא בליל אור לל"ג בעומר". ולכאורה היא "משנה ראשונה", כי בשנת תשל"ז אמר הרבי ('שערי הל' ומנהג' ח"ה עמ' קז, משיחות קודש תשל"ז ח"א עמ' 703) שעריכת נישואין בליל ל"ג בעומר תלויה בב' הדעות הנ"ל והכרעת אדמוה"ז בסידורו היא כדעה השניה. ומעשה רב בליל ל"ג בעומר תשמ"ט שהרבי הזכיר בהתועדות, שבל"ג בעומר עצמו מוסיפים בשמחה, ועושים שתי חתונות "כפליים לתושייה" כפי שהתקיים שם בפועל (התועדות תשמ"ט ח"ג עמ' 178).

והנה במחצית-השקל שם ס"ק ג' כ' שא"א תחנון ממנחה, ומ"מ ממתנינים למחר לתספורת, וכן המנהג במירון בכל החוגים, שאע"פ שא"א תחנון ממנחה, ממתנינים 'לחלאקה' עד אחרי תפילת וותיקין (ועד"ז בס' 'בין פסח לשבועות' עמ' רמ בשם ס' א"י, ועמ' שמו הע' יב). אמנם בשו"ע אדמוה"ז הביא בטעם השמחה בל"ג בעומר רק את מה שתלמיד ר"ע פסקו מלמות, ולא את עניין הילולא דרשב"י (ראה לקוטי-שיחות חכ"ב עמ' 138), ולכן לענין תחנון נוהגים כהוראת הרשב"י לשמוח ביום זה.

2) בעומר - למרות שנוסחוננו הוא לספור 'לעומר' - כי כששינו לנוסחוננו לא הקפידו לשנות גם בתאריכי מכתבים וכדומה, ונשאר הנוסח הישן (אג"ק ח"א עמ' רט). במקום אחר כתב הרבי רמו בדבר: בספרי פולין מובא ש"ל"ג בעומר בגימטריה 'משה' - להעיר דרשב"י "היה ניצוץ משה", "ונתעלה לאותו אור שקיבל משה כשעלה לקבל לחות שניות" (עמק-המלך ס"ב ד', ועל-דרך זה בכמה מקומות) - לקוטי-שיחות ח"ז עמ' 337.

3) סידור אדמוה"ז לפני "למנצח... יענק". וראה שו"ע אדמוה"ז סי'

אין מסתפרים גם בל"ג בעומר, מלבד תספורת מצווה לילדים.⁴

(ילד שנולד לאחר ל"ג בעומר עד ערב חג השבועות ועד בכלל, עורכים את תספורתו בערב חג השבועות).⁵

יום הילולא של התנא רשב"י. יש נוהגים להדליק ריבוי נרות בלילה בבית-הכנסת (ובארץ-הקודש נהגו הכול ב'הדלקות' פומביות) ועושים שמחה "בכל לב ונפש"⁷, כי רצונו הוא שישמחו ביום זה.⁸

ביום זה יש לתת צדקה בהוספה מיוחדת.⁹ נהגו לאכול ביצים בל"ג בעומר.¹⁰ בבית אביו של הרבי נהגו לאכול חרובים, לזכר החרובים שמהם ניוזנו רשב"י ורבי אליעזר בנו במשך זמן

תצג סו"ס ה. השלמות ה'דברי נחמיה' לשו"ע סי' קלא ס"ח [נדפסו בהוספות לשו"ע הישן ח"א עמ' 357].

4) ראה שו"ע סו"ס תצג. 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רפג"ד. וראה שם עמ' רפד אודות נישואין. ובשנים האחרונות ע"פ הוראות הרבי עורכים נישואין ביום זה, גם ללא סיבות מיוחדות.

5) אג"ק כרך יב עמ' תמא (למי שנולד בכ' אייר - 'אוצר' עמ' רס).
6) בעבר נהגו בהדלקות גם בירושלים ובחברון, ורבותינו השתתפו בזה - אג"ק אדמו"ר מהורש"ב ח"ג עמ' יד, שה"ש תרצ"ט, עמ' 330. לפרטי המנהג וטעמיו, ראה ס' 'בין פסח לשבועות' פ"ח סט"ו ואילך. אג"ק ח"ח עמ' רסו.

7) אג"ק אדמוה"ז ח"א (הוצאת קה"ת, ברוקלין תשמ"ו), עמ' קיז.
8) לוח כולל-חב"ד, ע"פ לקוטי-שיחות חלק ד עמ' 1304 ועוד, מה'משנת חסידים', החיד"א וכו'. וראה 'התועדות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1994: "ביום זה - דבר פשוט הוא שצריכים כולם להיות בשמחה גדולה", ע"ש. בקשר למנהגים העתיקים בשמחת רשב"י, ראה גם המובא בספר-השיחות תש"נ ח"ב, עמ' 460.

9) 'התועדות' תשמ"ה ח"ג, עמ' 2017. וראה גם 'התועדות' תשמ"ח ח"ג, עמ' 319.

10) ועל הרבי מסופר, שנהג לאכול ביצים שקליפתן נצבעה בשעת הבישול בצבע חום - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רפ. 'בד"כ עשה זאת הרבי בחדרו. אך בהתועדות ל"ג בעומר תשל"ל היתה מונחת ביצה קשה על השולחן, ובשעת ההתועדות חתך אותה הרבי לארבעה חלקים, ואכל ממנה. וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' ס"ע ערה].

נתינת כוח ללימוד התורה כדבעי

בל"ג בעומר, יום ההילולא דרשב"י, שפתח את הצינור להתגלות פנימיות התורה, משחקים בקשת, לרמז על הקשת "בגוונין נהירין", שראייתה היא סימן לרגלי משיח • בהכרח לקבוע את לימוד התורה באופן כזה שמלכתחילה לא תהיה אפשרות למצב של העדר מנהג כבוד זה בזה • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. ידוע מנהג ישראל (ש"תורה היא!) שבל"ג בעומר יוצאים ילדי ישראל תלמידי החדרים אל השדה ומשחקים בקשת.

ובכיאור טעם המנהג - יש להקדים: איתא בספרים² שכיוון ש"כל ימיו של רשב"י לא נראתה הקשת בענן", לפי ש"היה זכותו מגין על הדור ולא היה צריך להראות הקשת בענן"³, לכן, ביום הסתלקותו של רשב"י, ל"ג בעומר, משחקים בקשת, כדי להראות שמאז הסתלקותו של רשב"י יש צורך בקשת.

אבל, לפי טעם זה נמצא שהמשחק בקשת בל"ג בעומר הוא סימן למוטב (כיוון שהצורך בקשת מורה על מעמד ומצב בלתי-רצוי).

ויש לבאר הסימן דקשת למעליותא⁴ - על-פי מה שכתוב בזוהר⁵ (ובתיקוני-זוהר⁶) "לא תצפי לרגלי דמשיחא עד דיתחזי האי קשת... בגוונין נהירין... וכדין צפי ליה למשיח", היינו, שראיית הקשת בגוונין נהירין היא סימן שהגיע הזמן דביאת

1) ראה תוד"ה נפסל - מנחות כ"ב. שו"ע אדמוה"ז או"ח סו"ס קפ. סת"ב סי"א. סתצ"ד סט"ז.

2) בניישכר מאמרי חודש אייר מאמר ג' (עניין ל"ג בעומר) אות ד'.

3) ירושלמי ברכות פ"ט ה"ב ובפ"מ שם.

4) ראה גם בניישכר שם.

5) ח"א ע"ב.

6) תי"ח (לו, רע"ב).

ב. ויש להוסיף ולבאר שייכות מנהג משחק הקשת בל"ג בעומר לתלמידי החדרים דווקא: ויובן בהקדם עניין נוסף בל"ג בעומר בקשר לתלמידים - שבל"ג בעומר פסקו למות תלמידי רבי עקיבא (רבו של רשב"י) שלא נהגו כבוד זה בזה⁸, ולכן נקבע יום זה לשמחה ולזיכרון לכל התלמידים, בני תורה, לומדי תורה, לידע ולזכור שצריכים לנהוג כבוד זה בזה (ההנהגה המתאימה שעליה נפסק הקטרוג על תלמידי רבי עקיבא).

ג. והעניין בזה - שב' אופני ההנהגה הנ"ל (נהגו כבוד זה בזה או הפכו) באים כתוצאה מב' אופנים

7) אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחילתו. ובכ"מ).

8) יבמות ס"ב, ובמאירי שם.

"כתר שם טוב עולה על גביהן"

בן זומא אומר: איזהו חכם? הלומד מכל אדם, שנאמר: מכל מלמד השכלתי כי עדותיך שיחה לי (פרק ד משנה א). שלושה כתרים הן, כתר תורה כתר כהונה וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן (שם, משנה יג)

"מכל מלמדי השכלתי" – הלימוד מכל אדם מוסיף לא רק בחכמה ("איזהו חכם"), אלא גם בכוח המשכיל ("השכלתי"), שהוא שורש ומקור השכל. "כי עדותיך" – במסירת עדות לא נוגע מעמדו ומצבו של העד אלא תוכן דבריו. אף כאן: יש ללמוד מכל אדם, יהיה מי שיהיה. שיחה לי – הלימוד יכול וצריך להיות גם משיחה בעלמא, על-דרך מאמר רז"ל, "שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד". ודוגמתו בכל יהודי, שהוא בבחינת "תלמיד חכם", ככתוב "וכל בניך לימודי ה"."

(מהתוועדות שבתקודש פרשת קרח תשמ"ח – בלתי מוגה. התוועדות תשמ"ח כרך ג, עמ' 554)

הפירוש ד"איזהו חכם" הוא – "שראוי שיתהלל בחכמתו". ויש לדקדק בזה: הרי מקרא מלא דיבר הכתוב, "אל יתהלל חכם בחכמתו גו' הגיבור בגבורתו גו' עשיר בעושרו"? והביאור: הפסוק ממשיך "כי אם בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותי", כלומר: כשהמטרה היא "השכל וידוע אותי", אזי "יתהלל המתהלל" גם במעלות דחכמה גבורה ועושר, שכן כל עניינם אינו אלא למען "השכל וידוע אותי". ואף כאן: "איזהו חכם, שראוי שיתהלל בחכמתו", שכן כל מטרת החכמה היא "השכל וידוע אותי". והדבר מודגש בסיום הכתוב – "כי עדותיך שיחה לי": תכלית החכמה ("מכל מלמדי השכלתי") אינה אלא בשביל "עדותיך", על-דרך "השכל וידוע אותי". ומזה מובן גם לגבי גבורה ועושר, שאינם אלא בשביל ענייני קדושה, תורה ומצוותיה, "עדותיך".

(מהתוועדות שבתקודש פרשת תבוא תשמ"ו – בלתי מוגה. התוועדות תשמ"ו כרך ד, עמ' 385)

"כתר שם טוב" מצד עצמו הוא עניין חיזוני, ולמטה מ"כתר תורה, כתר כהונה, וכתר מלכות", ועד כדי כך, שהתנא מונה "שלושה כתרים" (תורה, כהונה ומלכות) בלבד. ואף-על-פי-כן, בהיותו על גביהן, הרי הוא "עולה על גביהן", למעלה מג' הכתרים. וההסברה בזה: "כתר תורה, כתר כהונה, כתר מלכות" – עם היות שגם בהם ישנו עניין של הליכה מדרגא לדרגא (ולא באופן של עמידה בלבד), – כתר תורה: לימוד התורה באופן של "לאפשה לה". כתר כהונה: "לעמוד לפני ה' לשרתו", שעמידה זו להיותה "לפני ה'", הרי היא בוודאי באופן של הילוך. וכתר מלכות: להיותו "משכמו ומעלה גבוה מכל העם", עם כל הרחבות של עניין המלוכה, הרי זה בודאי באופן של הליכה – מכל מקום, מודגש בהם בעיקר הנתינה למעלה, ולא כל כך מעלת העבודה בכוח עצמו, מה שאין כן "כתר שם טוב", שכל עניינו הוא עבודה בכוח עצמו – הרי הוא "עולה על גביהן".

(התוועדות תשמ"ח כרך ד, עמ' 321)

– ולהעיר¹², שהאמור לעיל בוודאי לא שייך אצל תלמידי רבי עקיבא, שאצלם היתה ההנהגה של העדר נתינת כבוד זה לזה מצד שורש הגבורות ודינים דקטנות כפי שהם למעלה¹³, אלא שלאחרי השתלשלות המדרגות למטה מטה הרי זה באופן של קפידא כפשוטה.

ד. ומזה מובן גם בנוגע ללימוד מל"ג בעומר – הזיכרון אודות תלמידי רבי עקיבא שצריך לעורר התלמידים לנהוג כבוד זה בזה: כשאומרים שישנו כלל בתורה שלימוד התורה צריך להיות באופן שנוהגים כבוד זה בזה – אין הפירוש בזה שלימוד התורה יכול להישאר באותו אופן כמקודם והשינוי יהיה רק בפרט של מנהג כבוד זה בזה, כי, העדר מנהג כבוד זה בזה הוא מסובב מאופן בלתי-רצוי בלימוד התורה; אלא, בהכרח לקבוע ("אזעקשטעלן") את לימוד התורה באופן כזה שמלכתחילה לא תהיה אפשרות למעמד ומצב של העדר מנהג כבוד זה בזה, כאמור, על ידי זה שהגישה ללימוד התורה היא מתוך ידיעה והכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה.

ה. והעצה לזה – עניין ה"קשת": מבואר בחסידות¹⁴ שכלי-זיין נחלקים בכללות לשני סוגים – כלשון הכתוב¹⁵ בדברי יעקב אבינו: "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשת" – חרב וקשת. והחילוק ביניהם – שעל-ידי "חרב" יכולים לפגוע רק באוייב הנמצא בקירוב מקום (ורואים אותו בעיני בשר), ואילו על-ידי "קשת" יכולים לפגוע גם באוייב הנסתר שנמצא בריחוק מקום. ועניינו בעבודת ה' – שלא מספיק להיזהר, ללחום ולנצח באוייב שנמצא בקירוב מקום, שקאי על עניינים כאלה שהכל יודעים בכירור ללא כל ספק שהם עצת היצר-הרע, מסטרא דשמאלא, אלא צריכים להיזהר גם מאוייב הנסתר בריחוק מקום,

12) ראה גם לקו"ש ח"ב עמ' 149 ואילך. וש"נ.
13) ראה פע"ח שער ספיה"ע פ"ז. שער הכוונות עניין ספיה"ע דרוש יב.
14) ראה תו"א (בהוספות) ויחי קג,א. ד"ה לא יצא איש לאדמו"ר מהר"ש (קה"ת תשט"ז) ס"ע 6 ואילך. סה"מ תרנ"ט עמ' קנז.
תש"ד עמ' 98. תשט"ז ס"ע 540 ואילך.
15) ויחי מת,כב.

בלימוד התורה⁹, שיש אופן לימוד שמביא לכך שיהיו נוהגים כבוד זה בזה, ויש אופן לימוד שמביא לכך שלא ינהגו כבוד זה בזה:

כאשר הגישה ללימוד התורה היא מתוך ידיעה והכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ובמילא, החיות וההתלהבות ("דער קאך") בלימוד היא (לא מצד הרגש עצמו, ישות וגאוה חס' ושלום, אלא) מזה שלומד ומבין ומחדש בחכמתו של הקב"ה – בוודאי לא יתרעם על כך שחבירו מצליח בלימוד התורה לא פחות ואולי אפילו יותר טוב ממנו, ולא עוד אלא שאפילו אם יפריך חבירו את דבריו ויוכיח לו שטעה בדבריו, הרי, לא זו בלבד שלא יקפיד ויכעס עליו, אלא אדרבה, יתן לו תודה על כך שהצילו מטעות, שקר וכזב (בגלל שהיצר-הרע הטעהו לדרך עקומה, וחבירו מחזירו לדרך הישר), והעמידו על האמת בתורת ה'; וכשלימוד התורה הוא באופן כזה – אזי ההנהגה בין התלמידים היא באופן (שלא זו בלבד שאין נתינת מקום לקנאה ושנאה, אלא אדרבה) שמפרכסין זה את זה¹⁰, ונוהגין כבוד זה בזה.

מה-שאין-כן כאשר הגישה ללימוד התורה היא מתוך מחשבה ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"¹¹, הרגש עצמו, ("ער טוט אויף"), הוא שואל קושיא, מתרץ תירוץ, ומקשה על דברי פלוני, וכתוצאה מזה נעשה אצלו רגש של ישות, ולפעמים גם גאוה – אזי כשיבוא חבירו ויעמידנו על טעותו, או אפילו רק יוכיח שביכולתו לומר תירוץ טוב יותר, שעל-ידי זה ממעט בדמותו, בוודאי יקפיד ויכעס עליו, שכן, עד עתה היה סבור שבכוחו ועוצם ידו פעל גדולות ועשה חיל בתורה, והיה הולך ומכריז "שישו בני מעי", וכיוון שבא פלוני ומראה שהיתה לו טעות מעיקרו, שהעשירות שלו בתורה אינה אלא עשירות המדומה, סברא מדומה, סברת שקר, הרי הוא מקפיד וכועס עליו; וכשלימוד התורה הוא באופן כזה – אזי ההנהגה בין התלמידים היא באופן של העדר נתינת כבוד (לא נהגו כבוד) זה לזה.

9) כידוע שכל העניינים ישנם לא רק בגשמיות, אלא גם ברוחניות, ואדרבה, הסיבה לכך שישנם בגשמיות היא בגלל שישנם ברוחניות.

10) ראה שבת לד,א.
11) עקב תזי.

פרשת אמור

אמור אל הכוהנים... ואמרת אליהם (כא,א)

אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים (רש"י)

גם בתוך נפש האדם יש 'גדול' ו'קטן'. ה'גדול' הוא כוח השכל, וה'קטן' – כוח המעשה. מצווה התורה, שה'גדול', כוח השכל, צריך 'להזהיר' ולכוון את ה'קטן' – כוח המעשה. כלומר, צריכים ללמוד תורה על-מנת לעשות דווקא, וכמאמר חז"ל (קידושין מ) "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה".

(לקוטי שיחות כרך ז, עמ' 327)

ונקדשתי בתוך בני ישראל (כב,לב)

"ונקדשתי" – כאשר אדם מתבונן שהקב"ה קדוש ומובדל לגמרי מהעולמות, "בתוך בני ישראל" – מתעוררת בפנימיות ליבו אהבה ותשוקה עזה לקב"ה.

(לקוטי תורה ויקרא עמ' לג)

מפסוק זה למדו רז"ל (עבודה זרה נד) שחייב אדם למסור את נפשו על קידוש השם. ויש לדקדק, מדוע נאמר חיוב זה בסגנון של סיפור דברים, ולא בסגנון של ציווי? אלא הכוח למסירת-נפש בא מה'אהבה המסותרת' שבנשמה, שהיא אהבה על-שכלית, למעלה מטעם ודעת. ומכיוון שהתורה היא חכמה וטעם ודעת, לא יכול להיות בה ציווי מפורש על מסירת-נפש. זה גם הטעם שלא מצאנו בתורה נימוק על מסירת-נפש, כמו שמצאנו במצוות אחרות, ולדוגמה: "לאהבה את ה' אלקיך גו' כי הוא חיידך" (נצבים ל).

(לקוטי שיחות כרך יב עמ' 212)

וספרתם לכם ממזחרת השבת (כג,טו)

"וספרתם לכם" – זו העבודה של בירור הנפש הבהמית, הארת ה'לכם'. "ממזחרת השבת" – זו בחינה שלמעלה מהזמן, למעלה מ'שבועת ימי ההיקף' של בריאת העולם. ובלשון החסידות: 'למעלה מסדר השתלשלות'. "וספרתם לכם ממזחרת השבת" – הכוח לברר את השפל ביותר, המידות המושחתות של הנפש הבהמית, בא דווקא מהגבוה ביותר, "למעלה מסדר השתלשלות". כי כן היא המידה: כל הגבוה-גבוה יותר – יורד למטה-מטה יותר.

(לקוטי שיחות כרך א עמ' 269)

יותר וקרוב ללבו יותר, מורה על ביטול ושפלות עצמו, ועלידי זה מגיע החץ רחוק יותר, לבטל ולהכניע גם את האוייב הנמצא בריחוק מקום. ודוגמתו בנוגע ללימוד התורה – שההכנה ללימוד התורה היא הביטול ושפלות עצמו, לידע שאין זה "כוחי ועוצם ידי", אלא בכוחו של הקב"ה, ועלידי זה נעשה לימוד התורה כדבעי למהווי, כמו שכתוב¹⁸ "ונפשי כעפר לכל תהיה (ועלידי זה) פתח לבי בתורתך", ובמילא, ככל שיתוסף בקיום עניין "נפשי כעפר לכל תהיה", יתוסף בקיום הבקשה שלאחרי זה "פתח לבי בתורתך" באופן טוב ומהיר יותר ("בעסער און שנעלער").

א. עליפי זה יש לבאר תוכן המנהג שתלמידי החדרים משחקים בקשת בל"ג בעומר: במשחק של תלמידי החדרים בקשת, מרומז, שצריך להיות עניין הקשת כדי להבטיח שלימוד התורה יהיה כדבעי למהווי, כנ"ל בארוכה.

והנתינת-כוח לזה היא בל"ג בעומר, יום ההילולא דרשב"י, שעיקר עניינו הוא פנימיות התורה – כי, עלידי פנימיות התורה נעשית הגישה ("דער צוגאנג") ללימוד נגלה דתורה מתוך ידיעה והכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה (ופשיטא – שלילת עניין "כוחי ועוצם ידי", עלידי הביטול ושפלות עצמו), ומתוך יראת-שמים, שאז הלימוד הוא כדבעי למהווי.

ב. ויש להוסיף, שכאשר לימוד התורה הוא כדבעי למהווי (עלידי פנימיות התורה), הרי זה נמשך ופועל בכל העניינים – שהרי אצל איש ישראל נמשכות כל ההשפעות עלידי התורה – שכל ענייניו נעשים בהצלחה, וללא העלמות והסתרים, ולא עוד אלא שגם העניינים הבלתי-רצויים מתהפכים לטוב. ומרומז בסיפור הגמרא (במסכת מועד-קטן¹⁹) אודות רשב"י: "אמר ליה (רשב"י) לבריה (רבי אלעזר)... זיל גביהון (אצל שנים מתלמידי) דליברכוך... אמרו ליה וכו'. כי אתא לגבי אבוה, אמר ליה, לא מבעיא דברוכי לא בירכן אבל צעורי ועניינו בעבודת ה' – שמשיתכת יתר הקשת למטה

ובשביל זה יש צורך ב"קשת", שעלידה יכולים לזרוק חץ על האוייב שנמצא בריחוק מקום. ובנוגע לענייננו: כדי להבטיח ("באווארענען") שלימוד התורה יהיה כדבעי – לימוד התורה מתוך יראת-שמים דווקא (כמבואר במסכת שבת¹⁶) – יש צורך להזהר ולהקפיד גם בנוגע לעניינים הנמצאים בריחוק מקום, כלומר, עניינים כאלה שלכאורה אינם שייכים ללימוד התורה, – כפי שאומר הרבי שכדי שלימוד התורה יהיה מתוך יראת-שמים יש צורך בכמה הכנות, כמו, טהרה במקווה, נתינת צדקה, תפלה באריכות, אמירת תהילים, לימוד חומש עם פרש"י (שלימוד זה פותח את הלב, ועל-דרך זה בנוגע ללימוד הפותח את המוח¹⁷) –

שלכאורה אינו מובן: מהי שייכות כל עניינים הנ"ל ללימוד התורה! אדרבה: אם תמורת עניינים אלה יוסיף עוד חצי שעה בלימוד הגמרא בוודאי יפעל יותר!

והמענה לזה – שדווקא עלידי עניינים הנ"ל, שפעולתם רחוקה לכאורה מלימוד התורה, יכולים להבטיח שלימוד התורה יהיה כדבעי למהווי, כמשל הקשת, שפעולתה (לא רק על אויב העומד מקרוב, אלא גם) על אויב העומד מרחוק.

ג. ועוד עניין במשל ה"קשת": רואים במוחש – כפי שמוכח בתורת החסידות¹⁴ – שכדי שזריקת החץ עלידי הקשת תהיה בריחוק מקום יותר, צריכים למשוך את היתר [=המיתר של הקשת] למטה יותר, קרוב לעצמו יותר, וככל שתהיה משיכת היתר למטה מטה יותר, וקרוב לעצמו יותר, יגיע החץ רחוק יותר.

– הסיבה לכך שמדגישים שעניין זה מובא בתורת החסידות, נוסף על כך שרואים במוחש, היא, משום שבדברים שרואים במוחש לא יודעים אם הם עניינים אמיתיים או בלתי אמיתיים, ורק כשהדבר מובא בתורה (ובנדון דידן, בתורת החסידות), הרי זה סימן שכן הוא האמת, או שזהו עניין שיכולים ללמוד ממנו כו'. –

ועניינו בעבודת ה' – שמשיתכת יתר הקשת למטה

18) נוסח תפלת אלוקי נצור כו' (ברכות יז,א). וראה לקו"ת במדבר טו, סע"ב ואילך.
19) ט, סע"א ואילך.

16) לא,א,ב.
17) ראה סה"ש תרצ"ז ס"ע 197 (נעתק ב"היום יום" כט שבט).
14) ראה סה"ש תרצ"ז ס"ע 197 (נעתק ב"היום יום" כט שבט).

צעורן (כיוון שאמרו לו דברים שמשמעותם היא היפך הברכה); אמר ליה, מאי אמרו לך; אמר ליה, הכי והכי אמרו לי; אמר ליה, הנך כולהו ברכתא נינהו וכו'".
וצריך להבין:

(א) מהו הצורך במעלתו של רשב"י דווקא בשביל לפרש דברי התלמידים שכוונתם היא לברכה, ולמה לא היה יכול ר' אלעזר בעצמו (אפילו אם היה קטן עדיין) לפרש את הדברים לטובה?

(ב) ועיקר הפליאה היא על תלמידי רשב"י: למה הוצרכו לברכו בלשון כזה שיכול להביא לפחד ובהלה, עד שישמע מאביו את פירוש הדברים? והתירוץ לזה – כמבואר בליקוטי תורה²⁰ ש"הברכה באופן זה היא מבחינת סתום", שהיא ברכה נעלית ביותר, ולכן יש צורך בזהירות מפני עינא בישא, עלידי זה שמסתרים אותה בלשון כזה שאינו מובן גם למקבל הברכה עצמו (מחשש עינא בישא של מקבל הברכה עצמו);

ורק מצד גודל מעלתו של רשב"י – שעניינו פנימיות התורה, וכמדובר לעיל (ס"ה בגוף השיחה) שעניינו לקשר עומק רום עם עומק תחת, שגם בעומק תחת מתגלה עומק רום – אין מקום וצורך לחשוש ולהיזהר מעניין בלתי־רצוי, שכן, בדרגתו של רשב"י הכל טוב,

– בנוגע לנגלה דתורה, אמרו חז"ל²¹ "זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה וכו'", היינו, שיש גם אפשרות למעמד ומצב ד"לא זכה", שאז הרי זה היפך דסם חיים חס־ושלום, אבל בנוגע לפנימיות התורה, "אילנא דחיי"²², לא שייך כלל העניין של היפך סם חיים (כמבואר בארוכה בקונטרס עץ החיים²³) –

ולכן בכוחו וביכולתו של רשב"י דווקא להמשיך עניין הברכה אפילו בלשון תרגום ובלשון שנראה בגלוי כהיפך הברכה – לגלות שזהו עניין

של ברכה, וברכה נעלית ביותר.

ט. (וסיים כ"ק אדמו"ר):

יום זה, יומו של רשב"י ("רשב"י ס' טאג"), "יום שמחתו"²⁴,

– מסופר בפריעץ־חיים¹³ (והובא באחרונים²⁵) אודות ר' אברהם הלוי (תלמידו של האריז"ל) שהיה נוהג לומר בכל יום תפלת נחם²⁶, וכשנהג כן בל"ג בעומר, אמר לו האריז"ל ז"ל משמו של רשב"י: "אמר לי (רשב"י – כמה וכמה שנים אחר הסתלקותו! שהרי מאורע זה היה בזמנו של האריז"ל, ואילו רשב"י היה בזמן התנאים) אמור לאיש הזה למה הוא אומר נחם ביום שמחתו", היינו, שרשב"י אינו סובל עניינים של היפך (או אפילו העדר) השמחה, בל"ג בעומר, יום שמחתו – הוא יום המסוגל להתנהג בסדר ההנהגה של רשב"י (כיוון שאז יכולים להאחז ("אנהאלטן זיך") בו) – שאפילו עניין כזה שבגלוי ובלשון תרגום יכולים לטעות ולחשוב שהוא היפך הברכה, מהפכו רשב"י ומפרשו – למטה מעשרה טפחים, וגם בלשון תרגום – באופן דתכלית הטוב.

ולכן: אפילו אם פעם היתה אצל מישהו נתינת מקום לטעות או חשש על עניין מסויים "אז עס איז עפעס ניט אזוי"... – אזי ממשיכים לו פירוש הדברים באופן דתכלית הטוב!

ותוכן הפירוש – שעכשיו הוא הזמן ד"גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך"²⁷, שזהו עניין שלמעלה מסדר ההשתלשלות, ולכן, הרי זה נמשך ומתגלה גם בעומק תחת, שאפילו עניין שנראה כהיפך הברכה, הרי הוא מתהפך לברכה, כמו שכתוב²⁸ "ויהפוך גו' לברכה", ורואים בגלוי שזהו תכלית הברכה ותכלית הטוב.

(קטעים משיחת ל"ג בעומר ה'תשי"א; תורת־מנחם כרך ג, עמ' 77-83 – בלתי מוגה)

24 ראה משנת חסידים מס' אייר וסיון פ"א מ"ו.. פ"ע"ח שער ספיה"ע פ"ו. שער הכוונות ענין ספיה"ע דרוש יב.

25 ע"ז ל"ש"ע או"ח סתצ"ג.

26 ראה לקו"ש חכ"ב עמ' 330 ואילך. וש"נ.

27 תהילים קיט, יח. וראה סה"מ מלוקט ח"ה ע' רעא. וש"נ.

28 תצא כגו.

גדר הלכתי שנלמד מגוי

הרבי קרא ללמוד מכל אדם כולל מגויים, וכבר הארכנו בזה באחדות מרשימותינו במדור זה – בעבר.

הצבענו בין השאר על המושגים "מאכל בן דרוסאי"; "עטיפת הישמעאלים" שחז"ל למדו מגויים וכדומה.

ויש להוסיף כי תורתנו תורת־אמת למדה ממעשהו (הבלתי־רצוי) של הגוי לוט הלכה למעשה, וזהו "שכרות של לוט":

[1] ראה שו"ע אדמו"ר הזקן הלכות נשיאת־כפיים קכח, נא: "הגיע לשכרותו של לוט שאז פטור מכל המצוות".

[2] בשו"ע הלכות שחיטה סימן א סעיף ח: "שכור שהגיע לשכרותו של לוט" – ומוסיף אדמו"ר הזקן בסעיף קטן מז: דהיינו שעושה ואינו יודע מה עושה (רמב"ם הלכות מכירה פרק ט הלכה יח).

שו"ע חושן־משפט סימן רלה סעיף כב) – דינו כשוטה. ואם לא הגיע לשכרותו של לוט שוחט לכתחילה.

חז"ל, למדו, אפוא, הלכה למעשה מהנהגתו של לוט הגוי.

דברים אלו מתאימים לנימוקו השני של בעל הרוקח בטעם שמכריזים כל דכפין וכל דצריך בליל הסדר: כי אנו חייבין יותר להספיק את העניינים... וקל־וחומר בפסח דכתיב ביה 'בערב תאכלו מצות', הכתוב קבעו חובה, ומטעם זה תיקנו ישראל בכל הפסחים לתת חטים לעניים כו'. [אמנם בשאלת הרבי בלקו"ש ח"ד קובע שחגי תשרי יקרים יותר מפסח (!), ואילו הרוקח כתב שכן מצינו בשאר ימים טובים בספר עזרא (נחמיה ח, י) שאומר לישראל אכלו משמנים ושלחו מנות לאין נכון לו וכמו־כן אומר זה לזה 'כל דכפין ייתי ויכול' גם כי אנו חייבין יותר להספיק את העניים בשלשה רגלים מבשאר ימות השנה וכו' – כלומר, לדברי הרוקח שווים זה לזה].

בשמים ממועל ועל הארץ מתחת

ב'היום יום' כ"ד חשוון: "בעניינים הרוחניים צריכים להסתכל במי שהוא למעלה ממנו... בעניינים גשמיים צריך להסתכל במי שהוא למטה ממנו" ויש לציין כי מעין זה הוא מאמר החכם שהובא ב'חיבור התשובה' להמאירי מאמר א' פ"ז: "בחכמה הבט למעלה ממך ובעושר הבט למטה ממך".

'הפצת היהדות': ספר חובה לשליח ולכל יהודי

החובה לקרב יהודים לתורה ואין לעשות זאת - לאור תורתו והדרכותיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

הספר מציג את גישתו הייחודית של הרבי לנושא זה, מפרט את שפע הברכות המובטחות לעוסקים בכך, ומביא שלל הוראות באשר לכל ההיבטים בפעולת קירוב הלבבות

ליקוט: הרב אברהם שמואל בוקיעט • עריכה: מנחם ברוד • הוצאת צאגו"ח • 368 עמודים

הפצה: קה"ת, חי. להשיג בחנויות הספרים ובטל' 1700-704120

"שכינה עמהם" – בגלות ובגאולה

הקב"ה וישראל הם מציאות אחת

כללות עניין "אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים" הוא לא רק בנוגע לישראל [...] אלא גם בנוגע להקב"ה וישראל. [...] שהקב"ה מתעסק כביכול ומשתדל בטובתן של ישראל (שביחס אליו נקראים "קטנים", כמו שכתוב "כי נער ישראל ואוהבהו") בכל המצטרך להם, ועד שכל ענייני בניישראל יהיו באופן של זוהר ואור, ועלידי זה ניתוסף כביכול אצל הקב"ה.

[...] זאת ועוד, שההתעסקות של הקב"ה עם בניישראל אינה עניין בפני עצמו, אלא עניין אחד ("אמור ואמרת") עם, כביכול, מציאותו יתברך, כמודגש בדברי רשב"י "בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהן... ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן כו":

מדיוק הלשון "ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן" וכיוצא בזה, משמע, שאין (עיקר) כוונתו של רשב"י לומר שהטעם ש"בכל מקום שגלו שכינה עמהן" הוא בשביל התועלת שבדבר בנוגע לעניין הגאולה [...] אלא תוכן מאמרו של רשב"י הוא בנוגע לחביבותן של ישראל המודגשת בעצם העובדה שתמיד (באיזה מעמד ומצב שיהיה, גלות או גאולה) נמצא הקב"ה עמהם – לא לאיזו מטרה ותכלית, אלא מפני שהקב"ה וישראל הם מציאות אחת (ישראל וקוב"ה כולא חד), שלכן, כשישראל נמצאים במקום ומצב מסויים, אזי בדרך ממילא (ללא צורך בפעולה) "שכינה עימהן".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת אמור, ערב ל"ג בעומר ה'תש"ג – התוועדות תש"ג, כרך ג, עמ' 167-168)

פנימיות התורה – סגולה לגאולה ברחמים

ישנה סגולה מיוחדת בספרו של רשב"י בנוגע לעניין הגאולה: "בהאי חיבורא דילך דאיהו ספר הזוהר . . יפקון ביה מן גלותא ברחמים". ובזה גופא ישנה הדגשה מיוחדת שהיציאה מהגלות היא "ברחמים" – בהתאם לענייניו של רבי שמעון בר יוחאי שעבודתו היא עליידי התורה ("תורתו אומנותו"): מבורר בכמה מקומות החילוק שבין פעולתו של חוני המעגל עליידי תפילה, לפעולתו של רשב"י עליידי התורה בקשר לירידת גשמים – שאצל חוני המעגל היה צורך בהשתדלות מיוחדת הקשורה עם עניין של צער, "עג עוגה ועמד בתוכה ואמר . . איני זז מכאן כו", ואפילו לאחרי זה – "התחילו גשמים מנטפין", טיפין טיפין בלבד, ואחרי-כך – "התחילו לירד בזעף", באופן ד"רוב טובה", ורק אחרי כל ההשתדלות – ירדו גשמים כתיקונן; מה-שאינן אצל רשב"י – "זימנא חדא הווה צריכא עלמא למיטרא", וכשבאו אצל רשב"י, אמר תורה על הפסוק "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד", ומיד ירדו גשמי ברכה כתיקונן... ובפרט לאחרי שכבר נתגלו העניינים דפנימיות התורה ("חיבורא דילך") – החל מזמן האריז"ל שאמר ש"דווקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצווה לגלות זאת החכמה".

עד לזמנו של הבעש"ט, שעליידו התחילה חכמה זו להתגלות ולהתפשט באופן של הרחבה – בהתאם לדבריו של מלך המשיח (כמענה על שאלתו של הבעש"ט "אימתי אתי מר") "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה". ובמיוחד לאחרי התגלות תורת חסידות חב"ד, אשר עליידה באים העניינים דפנימיות התורה באופן ד"יתפרנסון מהאי חיבורא דילך"...

(משיחת ל"ג בעומר ה'תשמ"ה; התוועדות תשמ"ה, כרך ג, עמ' 2004-2006 – בלתי מוגה)

– וראה בפרק שביעי הפותח ב"חמשה עשר ממונים היו במקדש" ושם בהלכה ג: "זה שעל נעילת שערים – על פיו נועלים ועל פיו פותחין. ואין התוקעין כו' אלא ברשותו" ועד"ז (שם בהלכות ד. ה. ז. ח. ט. יו"ד. יג. יד"ט. כ) מודגש שכל אחד הממונים הוא (ואנשיו?) [והם] בלבד יעשו תפקידם.

למה לא תיקנו מגבית להענייים לצורך ר"ה וסוכות?

בשיחת יום ב' דראש השנה תשל"ח – אז תיקן הרבי מגבית לצרכי חגי תשרי (ושאר החגים) – (לקוטי שיחות' כרך יד בהוספות) ביאר הרבי כי מלכתחילה לא רצו לתקן "מגבית לענייים" ובכך לפתוח פתח בהכרזה ח"ו על עניות בתחילת השנה – ראש השנה וחגי-סוכות – שכן מבקשים שהכל יהיה בסימנא טבא, ולא כמו שנהוג מקדמת דנא לערוך "קיימחא דפיסחא" קודם חגי-הפסח – ראה בהרחבה ברשימותינו "גאון בחסד" בשלהי שנת תשע"ו.

וראיה קצת לדבר ממ"ש בספר החינוך מצוה טו:

"ודלת הארץ בעת יכיננו סעודה גדולה ישלחו ממנה לחוץ מנות לרעיהם לפי שהוא חידוש אצלם" מה שאין כן "מלכי ארץ שכל המוכן להם נאכל בהיכלם ברוב עם שלהם" ולכן (את קרבן הפסח) "לא נוציאהו לחוץ". כלומר:

לראש השנה וחג הסוכות איננו רוצים להכריז כי בני ישראל הם במצב של "ודלת הארץ", אלא להיפך אנו במצב של "מלכי ארץ" – אם כי כמובן יש הבדל בהסבר הדברים:

לפי דברי החינוך הסימן להעניות הוא כאשר העני שולח לאחרים, בעוד לדברי הרבי המקבל הוא העני, וק"ל. (ועוד שלמעשה הנה בזמן הגלות הונהגה "קיימחא דפסחא" וכו', ואכ"מ). ועוד באותו נושא:

בהזדמנות נוספת ענה הרבי לשאלת היחיד (בדרך צחות) כי בפסח נאמר "שבעת ימים תאכל מצות" משא"כ בחגי-הסוכות כו' (ראה "מי מלך" כרך ב' עמ' 904).

סופקו לנו ע"י תלמידו הרשב"א שהעיד (שו"ת ח"א סימן קכ): "ואני ראיתי את הרב רבנו משה בן נחמן ז"ל, שנתעסק במלאכה זו אצל הנכרי' בשכר לרפאותה כדי שתתעבר".

ובמקום נוסף (סימן קסח): "ושמעתי כי גם מורי הרב רבי משה ב"ר נחמן ז"ל היה עושה אותם צורת אריה לאותו חולי, כמו שאמרת, ולא חשש לכלום". ואם המדובר באותה תשובה בשמועה בלבד – הרי בסימן תתכה מפורש שהוא שמע זאת מהרמב"ן עצמו ("ושמעתי ממורי הרמב"ן ז"ל... ואינו חושש לכלום").

ובאותו ענין ממש בתשובה סימן תיג: פעם אחת שאלני אחד מאנשי החכמה אשר בארצכם [=מונטפלייר] על עשיית צורת אריה במתכת לרפואה והתרתני... ואמרת שגם מורנו הרב הגדול רבינו משה בן נחמן ז"ל היה מתיר ועושה, ואין לנו גדול ממנו בחכמה ובמניין וביראת חטא".

ובהמשך: "שכל מה שנתאמת נסיונו... מותר לעשות משום רפואה (עיי' שם עוד דברים נפלאים)".

מכל האמור למדנו איך עשו הרמב"ם כמו הרמב"ן שימוש בחכמות האומות לעבודת ה' ולתורתו.

יהודי עשה תפקידך ואל תבט לצדדין

לא פעם הדגיש הרבי שעל כל אחד מוטלת המשימה לבצע את תפקידו שלו ולא של זולתו. בהתוועדות י"ג תמוז תשט"ו סיפר הרבי על נשמות התועות שהחליפו תפקידיהם (ראה 'תורת מנחם' כרך יד עמודים 197-199).

ובמספר הזדמנויות אף הזכיר את הדיוק כי עבודה זרה בדקות ענינה "עבודה שהיא זרה לך" (ראה תורת מנחם כרך לו עמ' 228 הע' 167).

לכאורה, העירני חכם א' – ניתן למצוא לכך אסמכתא בדברי הרמב"ם הלכות כלי המקדש פרק שלישי הלכה יו"ד: "וכשם שהלויים מוזהרין שלא לעבוד עבודת הכהנים, כך הכהנים מוזהרין שלא לעבוד עבודת הלויים.. וכן הלויים עצמן מוזהרין שלא יעשה אחד מלאכת חברו: לא יסייע המשורר לשוער ולא השוער למשורר" וכו'.

ההיתר ההלכתי ללמוד רפואה

בעמדנו בחודש אייר 'אני ה' רופאך': האם לימוד חכמת הרפואה הוא צורך ציבורי? פרנסה? או אולי מצווה? • מעלתו של הרמב"ם בהיותו רופא, ועדויות על עיסוקו של הרמב"ן בתחום • שימוש בחכמת אומות העולם לעבודת ה' ולתורתו • לכל אחד תפקיד אישי מיוחד לו • ועל גדר הלכתי שנלמד מגוי

ענין לימוד חכמת הרפואה נכלל בדרגה הראשונה (כהכנה לדבר היתר דפרנסה), או בדרגה השנייה (כהכנה למצוה), או בדרגה הרביעית (כמצוה ממש).

ג) בעמ' רפב: הרמב"ן היה בקי בכמה חכמות ולא עשה כל החכמות קרדום לחתוך בהן... הרמב"ן היה רופא בפועל, ראה בית יוסף סימן קנד.

ד) עמ' רפג: שליחידי סגולה מסוגם של הרמב"ם והרמב"ן... מותר ללמוד את חכמות אומות העולם לא בשביל קרדום לפרנסה, וגם קודם שחסרון ידיעתו בהם מנעו מהבנת התורה וגם לא בחכמות כאלו שמצוה ללמדם כו' אלא כאשר הוא יודע להשתמש בהם אחר כך לעבודת ה' או לתורתו. עמ' רפה: וכמה מחכמות הטבע מסייעות להבנת עניינים בתורה כנ"ל.

ובלשון הרבי עצמו (י"ט סיון תש"ט - נעתק גם ב'לקוטי שיחות' כרך יב עמ' 198-199) "ותוקף הקושיא היא מלימוד [הרמב"ם] חכמות האחרות וכמו רפואה מספרי גאלינוס... וכן הרמב"ן הי' בקי בכמה חכמות ולא עשה כל החכמות קרדום לחתוך... שמוותר ללמוד חכמות אומות העולם גם קודם שמנעו חסרון ידיעתו בהם מהבנת התורה, אם רק יודע להשתמש בהן אח"כ לעבודת ה' או לתורתו".

כותב כ"ק אדמו"ר הזקן בספר התניא ספ"ח: "העוסק בחכמות אומות העולם - בכלל דברים בטלים יחשב לענין עון ביטול תורה... ועוד זאת... הוא מלביש ומטמא בחינת חכמה בינה דעת שבנפשו האלהית בטומאת קליפת נוגה שבחכמות אלו... אלא אם כן עושה אותן קרדום לחתוך בהן, דהיינו כדי להתפרנס מהן בריוח לעבוד ה', או שידוע להשתמש בהן לעבודת ה' או לתורתו, וזהו טעמו של הרמב"ם ורמב"ן ז"ל וסיעתן שעסקו בהן".

הרבי נדרש פעמים רבות לסוגיא זו באגרותיו ובשיחותיו - ונלקטו להן ב"מראה מקומות הגהות והערות קצרות לספר של בינונים" פרק ח. וראה אריכות גדולה בביאור איסור הלימוד בחכמות האומות ואופני ההיתר בספר 'אוצר חידושים בש"ס' סנהדרין (וולפא) עמ' רסג-רפח [והדברים נדפסו גם ב'תחומין' (תשנ"ט) כרך יט עמ' 419-438].

ויש להצביע על כמה נקודות שזכרו שם: א) בעמ' ערה: בענין זה של צורך הציבור, נכלל גם מה שציוותה התורה לרופא 'ורפא ירפא...' והרי המצוה שעל הרופא לרפוא, מכריחה אותו ללמוד ולהתעסק בחכמת הרפואה, ובמילא נעשה גם הלימוד שלו למצוה.

ב) ושם בהערה 12: שכדברי הרבי לא ברור, אם

מעלת הרמב"ם בהיותו רופא

א) בקשר להרמב"ם - הנה מצינו להפוסקים המבליטים את העובדה שהתחשבותם בדעתו ההלכתית היא בשל היותו רופא. ולדוגמא:

1. ברכי יוסף אבן העזר סימן ה אות ה: וכיון דתוספות מסכימים עם הרמב"ם הכי נקטינן כי הוא היה הבקי שברופאים כמ"ש עליו הנימוקי יוסף עצמו בזה הדין.

2. מחזיק ברכה יורה דעה סימן נא אות טז: ואפ"ל דסבר הרמב"ם מכח חכמת הרפואה והטבע... דהרמב"ם בקי מאד ברפואה ובטבע.

3 כסא רחמים לאבות דרבי נתן פל"א בפירוש ככר לאדן שם: מים חיים באדם זה מ"ר של אדם. וכבר נודע כמה רפואות יש בהם והרמב"ם ז"ל בחכמתו היה מכיר בהם כל חלקי החולי לסוגיהם ולמיניהם אי אשתנ"י לגריעותא או אשתנ"י למעליותא.

ב) "הרמב"ן היה בקי בכמה חכמות" - כך מפורש ב'שם הגדולים' לחיד"א (בערכו אות מ סקס"ב):

הרמב"ן מלבד גדולת חכמתו בתלמוד ועל דרך האמת עוד היה חכם בחכמת המחקר ורופא מובהק ופילוסוף...

[ויש בטעם לצטט את דברי הרמב"ן עצמו בהקדמת פירושו עה"ת "וכמו שיפעל הרופא הבקי בסמים מיוחדים בעת מה הצריך אליהם, להיותו יודע איכות הסמים וסגולתם כן חדרי התורה" - הרמב"ן איפוא למד והשווה בין חכמת הרפואה לתורה].

ג) בפירושו של הרמב"ן לתורה מצינו מספר פעמים שהוא מזכיר - ויתר על כן מסתמך על רופאים וספרי רפואות. דוגמאות אחדות:

א. (ויגש מה, כד): "ויפג לבו" ופסקה נשימתו, כי פסקה תנועת הלב, והיה כמת. וזה הענין ידוע: בבוא השמחה פתאום, והוזכר בספרי הרפואות, כי לא יסבלו זה הזקנים וחלושי הכח, שיתעלפו רבים מהם בבוא להם שמחה בפתע פתאום, כי יהיה הלב נרחב ונפתח פתאום, והחום התולדי יוצא ומתפזר בחיצוני הגוף, ויאפס הלב בהתקררו.

ב. (תזריע יב, ב): "כי תזריע" איש כו' בו לובן שממנו גידים ועצמות... וגם דעת הרופאים ביצירה כך היא...

ג. (שם יג, ג): "עמוק מעור בשרו"... ויאמרו הרופאים בספריהם: הבהרות נראה מהן מהצרעת... נגע גדול שלא יתרפא.

ד. (שם שם, כט): "בראש או בזקן" כעין המורפיא"ה השחורה שהזכירו הרופאים... והוא הנגע שקורין לעוזות שלנו טיני"א, ובערבי[ת] אלסעפ"ה... וזה דעת חכמי הצרפתים... החליים הנקראים מחלת שועל ושבילי הנחש...

ה. (חוקת כא, ט): "ויעש משה נחש הנחושת" וידוע מדרכי הרפואות שכל נשוכי בעלי הארס יסתכנו בראותם אותם, או בראות דמותם.. נשוכי הכלב השוטה.. אם יביטו במים יראה להם שם בבואת הכלב.. וימותו כמו שכתוב בספרי הרפואות כו' וזה אמת היא בפלאי כחות הנפש כו' כי צווה ה' שיתרפאו במזיק הממית בטבע ועשו דמותו [=של הנחש] ושמו וכשיהי' האדם מביט בכוונה אל נחש הנחושת, שהוא כעין המזיק לגמרי היה חי, להודיעם, כי השם ממית ומחיה.

ו. (ויצא ל, יד): "דודאים: והן על צורת בני אדם, כי יש להן דמות ראש וידיים כו' והשרש הוא שאומרים עליו האנשים שיועיל להריון.. אבל לא ראיתי כן באחד מספרי הרפואות המדברים בהם..."

עוד מצינו להרמב"ן שמצטט את חכמי הטבע ולשונוות העמים וכו' ולדוגמאות: 1. מקץ מא, מה: "צפנת פענח: ואל תשתומם בעבור שקראוהו סופרי המצרים מוניוס". 2. ויגש מג, כ: "כי אדוני - כגון מלת אבוי בלשון-קודש, והיא ידועה בלשון ערב כו' ובלשון יוון - ביא [בית רפויה בשו"א] יאמרו אותה על הדוחק והצער". 3. תשא ל, כג "מר דרור: עברית וארמית וערבית שוות בו ובלשון אגדה פרסית או יונית, נקרא "אנמרנויין", קרוב לזה. וגם בלשון רומיים נקרא מיר"א". 4. שם: "וקנה בושם: והוא העץ הטוב הנקרא בלשון רומי ליניו אלוא", כי אקס"י עץ בארמית - לילואין כשמו ובלשון יוון נקרא כן ממש אקסי לואין וכן שמו בערבית אל עוף טייב". 5. נטף שם, שם לד: "הוא צרי... הארס בלשון יוון - טריאק..."

עדויות על התעסקותו של הרמב"ן ברפואה